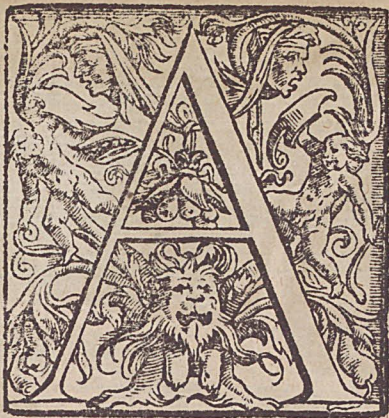

AQVISGRANVM.

QVISGRANVM, vrbs imperialis, in Menapiorum finibus inter Rhenum & Mosam sita, Romanorum Imperatorum prima inauguratione ac coronatione, D. Caroli Magni sepultura, septennaliq; peregrinorum visitatione celebris. De cuius origine, D. Franciscus Fabritius Medicus Aquisgranensis, hunc in modum: Romanos olim, dum bellum aduersus Germanos gererent his locis, inter Rhenum & Mosam confedisse, & munimenta habuisse, ex Iulij Cæsaris, Cornelij Taciti, aliorumq; multorum historijs satis manifestum est, cui rei fidem faciunt, quorundam locorum appellationes, & alia vetustatis monumenta. His igitur temporibus ferunt historiæ, quendam à Romanis principibus, Granum nomine (quem Neronis fratrem aiunt) aquas has calidas, inter montes sylvasq; tunc abditas, inuenisse, iuxtaq; habitasse, atq; arcem struxisse, cuius in hodiernum diem extat spectanda vetustatis monumentum, turris Grani dicta: quam quidem arcem, Ptolemæo Cosmographiæ suæ lib. 2. cap. 9. sunt, qui credant Vetterram dictam. Ab incolis cerrè, Aquæ Grani appellatæ sunt, cum Therma, tum locus ipse, deducto scilicet nomine ab aquis calidis, & Grano, repertore, mansitque appellatio postea & vrbi, nisi quod quidam (non satis tamen aptè) immutata inflexione, Aquisgranum appellent. Post aliquot deinde sæcula, annos scilicet septingentos, Carolus, cognomento Magnus, Francorum Rex, cum ad eum locum inter venandum errabundus venisset, delectatus loci amœnitate, simul & commoditate, ac Thermarum vsu, ipsas, vnà cum arce, à ruina vindicauit, regiamq; extruxit. eo potissimum, vt scribit in sua Saxonia Crantzius, nomine, quia vaporibus aquarum naturaliter calentium delectabatur, frequenti natatu se exercens, cuius adeò peritus fuit, vt nullus illi cederet. Deinde, vt erat diligentissimus religionis cultor, eodem loco proximè regiam suam, insigne hoc templum maximo sumptu condidit, ac per Romanum Pontificem Leonem, in honorem Dei & B. Mariæ Virginis consecrari curauit, amplissimisq; donis ornauit, præcipuè autem, rarissimis, sacrisq; Christianæ religionis monumentis. Quorum causa, septenis annis instituit peregrinationes, ad nostra vsque tempora obseruatas. Cumque fortissimus pariter & piissimus Rex, & Ecclesiæ defensor acerrimus, Romani Imperij habenas diuina dispensatione suscepisset moderandas, locum iam dictum, mœnibus cinxit, urbemque ob dicti templi reuerentiam, condidit, quam sedem regni, & Transalpinæ Galliæ caput, constituit. Ac tandem febre correptus, septimo postquam decubuit die, sacra communione percepta, obiit, Anno ætatis suæ LXXI sed ex quo regnare cœpit, XLVI. Indictione septima, V. Calend. Febr. hora diei tertia. Cuius corpus more solenni lotum & curatum, maximo totius populi luctu, Ecclesiæ illatum atque humatum est, quam ipse suis impensis eodem loco construxit. Arcus autem super tumulum eius deauratus, cum imagine & titulo extructus est talis. Sub hoc conditorio situm est corpus Caroli Magni, & Orthodoxi Imperatoris, qui Regnum Francorum notabiliter ampliavit, & per annos XLVI. foeliciter rexit. Hæc vrbs, tametsi in valle sita, & montibus circumquaque septa sit, incredibili tamen gaudet aëris salubritate, quam præcipuè testantur mira hominum in ea ad decrepitam vsque senectam viuacitas, ac pestilentiorum morborum raritas. In proximo vrbs ambitu, lata ferè planities est, in qua & pascua sunt, alendo pecori cōmodissima, & agri pingues, omnisq; generis frugum feraces, hos ambiunt montes syluosi, igni alimenta præbentes, necnon ligneam saxeamq; materiam ædificijs abundè suppeditantes. Nec desunt fontes, tam foris pascua irrigantes, quàm intus diuersis vrbs locis, cum publicè in plateis, tum priuatim in ædibus scaturientes: sed præcipua structura ac magnitudine insignis, qui in medio foro, è regione amplissimæ domus Senatoriæ, perpetuas aquas octo canalibus ex alto diffundit. Sunt & torrentes, mediam urbem perlabentes, munditiæ ac molis circumducendis seruientes. Extra montes, infra miliaris spacium ab vrbe, ad Hybernum occasum, effoditur cadmiæ genus, vulgus Lapidem calaminarem vocat, quo æs, ad auri colorem tingitur. Haud procul inde, Meridiem versus, ferri, plumbiq; inueniuntur metalla. Ad Orientem ab vrbe effoditur terra nigra, foco culinario admixta gleba aptissima. Adeò natura ipsa locum hunc varijs multisq; dotibus locupletauit, vt ad foelicitatem nihil deesse videatur, quàm nauigabilis fluuius, quo tamen quamuis careat, cum ad Orientem Rhenum, ad Occidentem Mosam habeat, tanta est ibi annonæ copia & facilitas, vt multas etiam riparias vrbes hoc nomine superet. Sed alias dotes omnes, meo quidem iudicio, vincunt aquarum calidarum vberissimi simul & saluberrimi fontes, nec calore, nec humore deficientes, tanta copia scaturientes, vt singuli plures balnearum alueos, eosq; magnos, noua quotidie aqua implere queant. Sunt autem eorum quidam intra mœnia, quidam non procul extra eadem, in vico suburbano. Intra urbem duæ sunt præcipuæ Therme, quarum alteræ dicuntur Regiæ, alteræ Cornelianæ, quæ quidem, vt loci intercapedine distant, ita & aquarum qualitatibus ac facultatibus, cum inter se, tum à suburbanis non nihil discrepant. De Thermarum Aquisgranensium conditione atque natura, Franciscus Fabritius Aquisgranensis Medicus Commentarium edidit, & Bartholomæus à Cluolo Medicus Taurinensis libros quatuor.